

1

כל סדר הלילה מצה ומרור, די כוסות והגדה, מביא זרמים של קודש לכל השנה כולה, לחיות גם בכל השנה כולה חיי קודש בדביקות אמת להשייח, מצות אכילת מצה מרחיקה את האדם מכל מיני התעוררות והתפעלויות אנושיות, תאווה וכל מדה רעה; היא מעמידה אותו על ההרגש היותר נעלה, להרגיש את השייח עמוק עמוק בקרב כליותיו ולבבו, שלא לעשות דבר גדול וקטן נגד רצונו יתיש, להיות עבד להטעם יתברך ולא עבד לעבדים.

הגדה ליל מצה - יחיד ה' ח' ט' י' י"א

דרך שני הוא היותר נכון וקרוב לשמוע, שהמצת סימן אל ההכנעה כעיסת מצה שאינו עולה למעלה ומצה של חג הפסח יזכיר כי היא סימן חירות וגאולה, לפי שלא חשק'י' כישראל כ"א בעבור שהם ממעטים את עצמם כמו שלמדו (במחלוקת) מן פסוק לא מרוכבם מכל העמים חשק'י' בכ"א כי אתם המעט, (ירמיהו) כי מה' שאל מפי כ"א ליראה (שם) שהעונה מביאה לידי יראה וכל עוד שההכנעה מצויה בחייונים ביותר לפי ביותר תגלה והראה מלכות שמים כי הוא יח' ואוח לבש ואין עוד מלבדו, והו' טעם גלוח מצרים להכניעם בכור ענוו, וחטו כשם ה' (נפשה) ופי' ההכנעה יצאו לחירות מן המלכות ונכנסו בעול מלכות שמים ולפיכך דין החמץ בשריפה ורקא כי נימסו קלוסין הוא שכל המתגאה נידון באש כראיאתו במרוש על 10 / פסוק זאת תרצה העולה הוא העולה על מקרה, כי הרוצה לעלות למעלה כטבע החמץ העולה למעלה ראוי להיות נידון באש אשר טבעו לעלות למעלה, ולפיכך דין החמץ במשטו כי בכל המדות צריך האדם לילך בדרך ממוצע חוץ מן הגאות שאריות (שם) לא מבינה ולא מקצתה, הרי שאסור אפילו משהו מן הגאות כי משהו מן החמץ אסור וכן ארזי' (במח' ד'ר) מאוד מאוד הו' שפל רוח, כפני כל אדם והוא רמו להמלגת הענין ולהרחיקו מכל וכל

ט' י' ז' ו' י"א, סני' נ

3

חירותנו וביעור החמץ.

אלה השנים המסמנים לנו את חג הגאולה, חג הפסח, זמן חירותנו, ולדורות מה אנחנו למדים מאלה שני הנרשאים הללו התלויים זה בזה? התשובה הנצחית היא, שתנאי הגאולה שנים-שנים: החירות העצמית, חירות הגוף מכל שיעבוד זה, מכל שיעבוד הכופה את צלם אלהים אשר באדם להיות משועבד לכל כח אשר הוא מוריד את ערכו, את תפארת גדולתו והדרת קדשו, והחירות הרוחנית אינה נקנית כ"אם עלידי חירותה של הנשמה, חירות הרוח מכל מה שהוא מטה אותה ממסילותה הישרה והאיננה היצוקה במהותו העצמית. — אבל אלה שני סוגי החירות אינם באים, ואין האדם בתור אישיות פרטית ולא העם בתור קיבוץ שלם בעל רוח מיוחד ויכה להם, כ"אם עלידי הביעור מכל גבולו את כל דבר המעכב את חירותו, שהו' חמץ, השאור שבעיסה, שהיויקו מצוי ביותר בעת אשר אור של גאולה מתנוצץ עליו.

להתלמד אנו צריכים איך לסגל לנו את אוחו הרוח הגדול של החירות, אשר רוח עלינו אמנם בתקופות המאורות שלנו, ואשר יצא כבדק נוצץ בהופעתה של הגאולה הראשונה, גאולת מצרים, אשר נגלה עלינו מלך-מלכי-המלכים הקדוש-ברוך-הוא בכבודו הגדול וקרבו לעבודתו, שהיא היתחנן הגמורה, והרים אותנו משפלותה של העבדות הנכריה אשר שוא היא עבודתה.

חמץ ראיה ח' ז' י' י"א

4

ההבדל שבין העבד לבן-התורין איננו רק הבדל מעמדי, מה שבמקרה זה הוא משועבד לאחר וזה הוא בלתי-משועבד, אנו יכולים למצוא עבד משכיל שרוחו הוא מלא חירות, ולהיפך בן-תורין שרוחו הוא רוח של עבד, החירות הצביונית היא אותו הרוח הנשאה, שהאדם והן בעם בכלל מתורמם על ידי להיות נאמן להעצמות הפנימית שלה, להתכונה הנפשית של צלם אלהים אשר בקרבו, ובתכונה כזאת אפשר לו להרגיש את חייו בתור חיים מגמתיים, שהם שווים את ערכם, מה שאין כן בעבד הרוח של העבדות, שלעולם אין הכן חייו והרגשתו מאירים בתכונתו הנפשית העצמית, כ"אם במה שהוא טוב ויפה אצל האחר השולט עליו איזה שליטה שהיא, בין שהיא רשמית בין שהיא מוסרית, — במה שהאחר מוצא שהוא יפה וטוב, ואתנו לאורה הפנימי של החירות העצמית הוות, תרות על הלוחות, אל הקרא תרות אלא חירות, נסע ונלך לתבליט יותר ויותר את עצמאותנו הרעננה הפנימית, שקנינו ע"י גילוי שכינוה, אותה החירות שקנינו ע"י הפלא הגדול היחיד בעולם, שנעשה עמנו בעת שגאלנו ה' יתברך וגאל את אבותינו ממצרים לחירות עולם. באנו נא, אחים, אל הסדר כולנו, יהודע לנו שהננו בני-מלכים, ועם שהחירות היא גורלו הנצחי, לא עבד ישראל ולא ילד-בית ולא יהי לבנו, מאו אשר נשא ברימה, מיום חג חירותנו, את דגל החירות וביעור החמץ, אשר יבאו בקרבנו וכשמן בעצמותינו עלידי כוח-האיננים של המפעל הקדוש והנאמן, בקיימנו את דבר-י' גואל ישראל מעולם ועד עולם, אשר צונו לשמור את המצות, שמרו את החירות ואת ביעור החמץ, והגאלו מורה גאולה שלמה.

בחג הקדוש הזה מרגישים כי הכל בא בשלימות גמורה רק מאתו יתיש, בלי שום צורך של הוספה מצד האדם, בחמץ יש גם התעוררות עצמית, תוספת החינוך, אבל מצה היא כמות שהיא בלי שום תוספת מצדה, וכל תוספת הרי היא בכל יראה וכל ימצא.

הגדה ליל מצה - יחיד ה' ח' ט' י' י"א

5

עולת ראיה

6

מצה לחם עני, ויציאת חפזו, אלה המה המסמנים את צורת המצה, אמנם יציאת החפזון ביסודה היתה עצת ד', להרים מעלתם של ישראל שלא ע"פ דרך ההתפתחות הסידורית, שכל אומה מתפתחת בסדריה הטבעיים ותבא למעלתה החמרית והרוחנית לאטה, כ"א שהכחות הגדולים, הנרדמים בנפש האומה כל זמן היוחס במצרים, כבושים בעני ושפלות חמרית ומוסרית, יצאו בפתע פתאום מן הכח אל הפועל, עד שנהפכו מעבדים שפלים לעם תרבותי בתרבות אלהית רבת ורמת ערך, לעם קדוש הראוי לההדרכה היותר עליונה, לאור היותר גדול, של תורת אמת, והנה כאן נולד גוי פעם אחת, ויד ד' עשתה זאת להעמיד את ישראל לגוי לפני ע"י ידו החזקה, ע"כ היה העיקר בבנין שלא תהיה מעורבת בצורתם הלאומית שום צורה קלתורית, שכל הקנינים הרוחניים ביחש לאומי שראו במצרים לא נגעו אליהם מאומה, ואותו המעט שנדבק בידם מע"ז של מצרים משכו ידיהם ממנו, קודם שחיטת הפסח, עד שהיו משוללים מכל צורה לאומית, והיתה אפשרות שתחול עליהם הטבעת הצורה האלהית, בתור מיסדת הבנין של האומה בכללה, ד' בדי ינחנו ואין עמו אל נכר, והנה לולא היו ישראל עם כזה, שיוכל להתפתח רק ע"פ הנטיעה האלהית, וששום צורה אחרת אינה יכולה להתרכב בו, אז לא היה צריך כלל לאותו החפזון, והיו מתפתחים מעט מעט, ממעלה למעלה, מתוך התרבות המצרית לתרבות יותר טובה עד שהיו באים להכשר קבלת התורה, אבל מתוך ששום תרבות אחרת היא מעכבת את קדושת התורה והצורה האלהית המיוחדת לישראל לחול עליהם, ע"כ לעולם לא היו כלל ראויים לפיתוח של הדרגה, והיה משום כך החפזון מוכרח, ע"כ היה דוגמא שלהם למצה המשוללת מכל צורה של איזה טעם, וראויים הטעמים לחול עליו כשהוא במילואו וטובו, ע"כ זאת ההוצאה מכלל העמים, שבמוציא, העצמיות המתגברת היא גרמה למצה, מניעת ההדרגה, ושילית תעורבות כחות זרים, ד' מלכנו ד' מחוקקנו והוא יושיענו.

חמץ ראיה ח' ז' י' י"א, סני' נ